

ЕТНОПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМАТИКА ЯК СКЛАДОВА ВИХОВНОГО
ПРОЦЕСУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.

Салій А.В.

Вищий державний навчальний заклад України «Українська медична стоматологічна академія» м. Полтава

Резюме

Даний матеріал акцентує увагу на одному із найважливіших компонентів виховного процесу – етнопсихологічній проблематиці. Автор звертає увагу на особливості використання у навчальному та виховному процесі особливих внутрішніх рис особистості, які формуються як ментальні під дією етнічних, національних чинників.

Ключові слова: *етнопсихологія, етнопедagogіка, ментальність, виховний процес, навчальний процес.*

*ETHNO PSYCHOLOGICAL ISSUES AS A COMPONENT OF EDUCATIONAL
PROCESS OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT.*

Saliy A.V.

Higher state educational establishment of Ukraine “Ukrainian medical stomatological academy”, Poltava

Summary.

This material focuses on one of the most important components of educational process - ethno psychological issues. The author draws attention to the peculiarities of use in teaching and educational process of the innate personality traits, which are formed as a mental under the influence of ethnic, national factors.

Key Words: *ethno psychological, ethno pedagogy, mentality, of the educational process.*

Вступ. У сучасному світі, в епоху нового переділу сфер світового впливу етнопсихологічна аргументація знов набуває актуальності. Сьогодні нікому не спаде на думку виправдовувати патологічний характер расизму чи національного шовінізму. Але ми не можемо стверджувати, що расові забобони чи етноцентрична нетерпимість звільнили суспільний простір.

Дуже важливо розуміти, що у повсякденному житті національно-психологічні особливості можуть відходити на другий план і не кидатися яскраво у вічі. Однак у надзвичайних, екстремальних обставинах, а тим паче у ситуації економічної чи політичної кризи, представники окремих народностей мають здатність «згадувати» про своє етнічне походження і поводять себе відповідно до їхніх родових звичаїв та традицій. Саме у часи випробувань, в періоди особливого соціального напруження в людині пробуджується величезний глибинний пласт психічного, який і приймає на себе керівні функції відносно інших психічних інстанцій.

Кожна людина – по своєму дитина свого етносу. Мовні звички, культурні традиції, звичаї, які впорядковують буденне життя, світоглядні моделі – все це ми, тою чи іншою мірою, переймаємо у процесі генетичного і культурного наслідування від своїх батьків та оточуючих, мало-помалу перетворюючись на живу часточку етнічного конгломерату, з яким себе ототожнюємо.

Спеціалісти сьогодні розглядають національний характер як один із засобів адаптації до історико-культурних, геополітичних та кліматичних особливостей життя. Дослідження етнопсихологічних типів характеру необхідно для вмілого підлаштування до особливостей національного менталітету у самих різноманітних сферах як професійної діяльності, так і соціальної творчості. Знання національних характерів допомагає краще розумітися на особливостях сприйняття партнерів і колег, сприяє зміцненню співробітництва між ними.

Основна частина. З психологічної точки зору, головним фактором етнічної активності є вольовий компонент свідомості. Вважається, що в процесі історичного розвитку перцептивні, емоційні та мисленнєві процеси не підлягають серйозним змінам [1. с. 476]. У той же час ті зміни, які відбуваються у вольовій сфері, мають велике значення, і саме ці зміни визначають хід етнічного та суспільного розвитку.

Національно-психологічні особливості мають виключну можливість впливати на ефективність виховного процесу серед представників різних народностей. Тому необхідно знаходити у кожній етнічній спільності певні

закономірності сприйняття виховних впливів, власні специфічні традиції проведення виховних заходів і в подальшому враховувати їх у громадському житті. Етнопсихологічні особливості особистості знаходять своє вираження у специфіці сприйняття, мислення, мотивації поведінки і діяльності, своєрідності емоційної та вольової активності, міжособистісної і між групової взаємодії студентів, а також впливають на конкретні сторони їх життєдіяльності.

Психологічне забезпечення навчально-виховного процесу вважається невід'ємною частиною будь-якої сучасної освітньої системи. Її основна мета у вищому навчальному закладі – сприяння професійному становленню і особистісному зростанню студентів. У працях Г.Лебона етнопсихологічні особливості проявляються як сукупність «моральних та інтелектуальних особливостей, сукупність яких позначає душу народу, позначає синтез усього її минулого, спадок усіх її пращурів і основні причини поведінки» [3. с. 26]. Із цього випливає, що особистість студента ми повинні розглядати через призму історії етносу, представником якого він є.

У сьогоденному світі в функціонуванні національної психології ми можемо спостерігати кілька важливих нюансів. В роки культу особистості, а також у наступні радянські періоди акцентування уваги на національних мовах, мисленні, традиціях розглядалось як рецидиви націоналізму. Тому в умовах демократизації суспільства ми можемо спостерігати завищене реагування на місцеві проблеми саме в руслі національних особливостей.

Студентське середовище вищого навчального закладу – це типовий багатонаціональний колектив, який містить в собі усі ознаки розвинутої соціальної групи, потребує одночасно особливої уваги в контексті регулювання існуючих у ньому взаємовідносин між представниками різних етносів. У даному випадку характерною є активність міжетнічного спілкування, яка обумовлена формуванням окремих груп за етнонаціональними ознаками. Ключова роль у процесі регулювання етнічних взаємовідносин буде належати викладачу. Але практика показує, що більшість викладачів мають неабиякі труднощі у роботі з багатоетнічними групами. Пояснюється така ситуація цілим рядом причин та головною з них буде відсутність спеціальної підготовки

для роботи у таких колективах. Ось чому, особливо молоді співробітники, можуть час від часу опинятися у достатньо скрутних ситуаціях, які викликаються характерними соціально-психологічними явищами. Як показують найпростіші соціологічні дослідження, тільки через 4 – 5 років практичної діяльності у спеціаліста може з'явитися достатньо знань національно- та соціально-психологічних особливостей тих людей, з якими доводиться працювати і лише після цього почнуть формуватися відповідні навички регулювання міжнаціональних відносин.

Одночасно, хотілося б наголосити на тому, що було б не зовсім вірним вважати взаємодію між людьми однієї національності в групі національними відносинами у повному розумінні цього явища. Це скоріше вузькоетнічні стосунки, які виникають між окремими носіями однакових національно-психологічних особливостей. Вони виявляються головню в структурі соціокультурних міжособистісних контактів. Інакше кажучи у колективі структуроформуючою одиницею буде не одна людина певної національності, а група людей однієї національності, в якій формується етногрупова самосвідомість, починають виявлятися спільні інтереси і прагнення. Саме цей процес викладач повинен постійно тримати у полі зору, чітко фіксуючи для себе усі явища, які його супроводжують. У якості об'єкта виховного впливу тут необхідно розглядати етнічну мікрогрупу як висхідну одиницю соціальної структури багатонаціонального колективу. Така група являє собою перш за все об'єднання людей однієї національності, які характеризуються єдиною мовою, спільними національно-психологічними особливостями, культурним однаїттям та етногруповою самосвідомістю, наявністю внутрішньо-групових норм і правил [2.с. 153]. У багатонаціональному колективі таких мікрогруп може бути декілька. Їх члени реагують на однотипові виховні впливи по-різному, визначаючи функціонування різноманітних загальноколективних соціальних та морально-психологічних цінностей, наприклад, суспільної думки, групових настроїв, традицій тощо. І так як для формування результативної діяльності всього колективу потрібна єдність окремих, виникаючих у кожній етнічній мікрогрупі соціально-психологічних процесів, так як головним

завданням виховної роботи у багатонаціональному колективі повинно бути цілеспрямоване залучення членів всіх мікрогруп у спільне русло колективно корисної діяльності.

Сама виховна робота при цьому значно ускладнюється, вона вимагає більшої напруги зусиль, об'ємних знань, професійної підготовленості, високої педагогічної майстерності. Пріоритетного значення набуває знання викладачем сутності національно-психологічних процесів, які відбуваються в колективі, вміння враховувати закономірності їх прояву. Необхідні також і практичні навички використання цих процесів в інтересах групи, що полегшує саму виховну роботу в цілому.

Висновок. Етнопсихологія сьогодні достатньо молода і перспективна наукова сфера. Людство входить у нову епоху, але проблема міжетнічних конфліктів та непорозумінь зараз не просто не зникла, а у деяких аспектах набуває все більшої гостроти. Нове тисячоліття у перспективі має стати періодом стирання відмінностей між різними соціальними групами. Але відбутись це без врахування етнонаціональних та психологічних особливостей не зможе.

Література:

1. Бутузов Ю.В. Влияние этнического фактора на российское общество и политическое поведение студентов // Этнопсихологические проблемы вчера и сегодня / сост. К.В.Сельченко. – Мн.: Харвест, 2004. – С. 471 – 493
2. Крысько В.Г. Этнопсихология и межнациональные отношения. – М.: изд-во «Экзамен», 2002. – 448 с.
3. Лебон Г. Психология народов и масс. – Челябинск: Социум, 2010. – С. 26 – 379
4. Современная этнопсихология. Под ред. А.Е.Тараса. – Мн.: Харвест, 2003. – 368 с.